

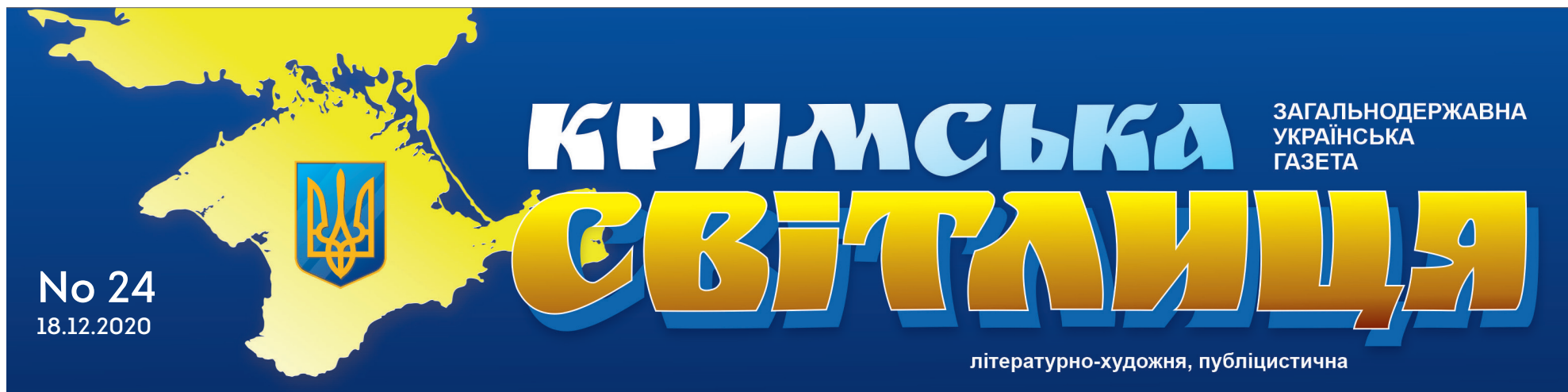
**«КРИМСЬКИЙ ТИТАН»:
ЗАБОРОНИТИ НЕ
МОЖНА ПРАЦЮВАТИ**

→ 2

**НЕЗАКОННІ ДІЇ
ГОСТЕЙ ІЗ-ЗА КОРДОНУ**

→ 4

КРУК ВІДНОВИВ СВОЮ ДІЯЛЬНІСТЬ І РОЗПОЧАВ ПІДГОТОВКУ ДО ІІІ КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ КРИМУ

НА ЧАСІ

28 вересня 2020 року представники української громади Криму, які були вимушені покинути півострів після початку збройної агресії Російської Федерації проти України, на прес-конференції в Києві оголосили про відновлення Крайової ради українців Криму (КРУК) та скликання ІІІ Конгресу українців Криму.

Олекса БЕСКИД

ФОТО – ПРЕС-СЛУЖБА КРАЙОВОЇ РАДИ УКРАЇНЦІВ КРИМУ

До складу КРУК увійшли відомі кримчани, які представляють громадські організації та є активними громадськими діячами у боротьбі за український Крим. Таке рішення було прийняте 17 вересня у Києві на організаційних зборах представників громадських організацій, що переміщені з Кримського півострова.

Під час зустрічі організаційним комітетом представників української громади Криму було прийнято Заяву представників української громади Криму та Декларацію про відновлення діяльності Крайової ради українців Криму та скликання ІІІ Конгресу українців Криму.

«Українці Криму, які є чисельною другою спільнотою регіону, мають понад столітні традиції самоорганізації. В умовах дискримінації з боку держави-окупанта, її прагнення у перспективі асимілювати нас, ми, представники кримського українства, вирішили відродити Крайову раду українців Криму. Її головними завданнями буде консолідація українців окупованого півострова, захист їхніх прав та інтересів, а також сприяння відновленню територіальної цілісності країни», – наголосив Андрій Іванець, голова оргкомітету з відновлення поховання голови Крайової ради українців у Криму в 1919-1920 рр. П. Горянсько-го, координатор громадської ор-

ганізації «Таврійська гуманітарна платформа».

Ініціатори повідомляють, що основними цілями відновлення діяльності організації українців Криму є: зміцнення та утвердження державності України, відновлення територіальної цілісності України, захист прав та свобод українців Криму, забезпечення консолідації та згуртованості українців Криму, становлення національної ідентичності українців Криму, розвиток державної мови, української культури, українського інформаційного простору на території Кримського півострова та широке висвітлення ситуації в/та навколо окупованого Криму.

«27 лютого 2014 року було прийнято заяву українців Криму

до народу України та світової спільноти, і це була об'єднавча позиція щодо ситуації в Криму. Нас, на жаль, не почули. Сподіваюся, що зміни в державній політиці України щодо питань української громади Криму відбудуться на краще. Адже самоорганізація та згуртованість кримчан важливі для подальшої державної політики з питань деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Не будьмо байдужими!» – повідомив Андрій Щекун, представник ГО «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім».

Крім того, кримчани оприлюднили заяву, в якій ідеться

про необхідність подальшої боротьби за деокупацію півострова: «З початком збройної агресії Росії проти України українці з Криму, що вимушено стали переселенцями та депортовані з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, продовжують консолідовану боротьбу за український Крим. В громадсько-політичному просторі, в органах державної влади України, в лавах Збройних Сил України – словом і ділом ми виборюємо майбутнє нашої Держави».

«Ми живемо у вільній країні. В нас є змога висловлювати свою думку, боротися за свої права. Проте у тих, хто проживає в окупації, такої можливості немає. Отже, перед нами і на нас відповідальність за їхнє майбутнє і за їхню можливість висловлюватися і боротися за свої права», – пояснив важливість відновлення діяльності Сергій Мокренюк, голова ГО «Євромайдан-Крим».

Українці Криму закликали всіх небайдужих земляків взяти участь у діяльності Крайової ради українців Криму. Адже захист прав та інтересів української громади Криму має стати одним із пріоритетів державної політики України, а українці Криму – надійними захисниками конституційного ладу держави та одними з гарантів стабільності в Криму.

→ 3

«Кримська світлиця» – паперове віконце в такий близький і яскравий світ України!

Шановні читачі і передплатники! Передплатуйте нашу газету на 2021 рік для себе, своїх друзів, своєї школи чи бібліотеки! **Передплатний індекс – 90269, вартість річної передплати – 449,28 грн, на 6 місяців – 224,64 грн.** Оформити передплату можна як через Інтернет, для цього потрібно зайти на сайт ДП «Преса», де надана детальна інформація, так і в будь-якому відділенні «Укрпошти». Крім того, наступного року у наших передплатників з'явиться можливість передплатувати й електронну версію нашого видання, зробити це вже можна на сайті: <https://smartpress.com.ua>. Передплативши нашу газету, ви зробите свій маленький внесок у справу повернення рідного Криму!

МОВОЮ АРХІВІВ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС КРИМУ: КЕРЧ, СІМФЕРОПОЛЬ, ФЕОДОСІЯ, ЯЛТА 1917-1920 РР.

→ 6

«КРИМСЬКИЙ ТИТАН»: ЗАБОРОНИТИ НЕ МОЖНА ПРАЦЮВАТИ

НАГОЛОС

У серпні 2018 року в місті Армянську, на півночі тимчасово окупованого Криму, стався викид хімічного підприємства «Кримський Титан» в атмосферу речовини невідомого походження. На металевих предметах, дахах будинків, на листі дерев утворився маслянистий наліт, що мав жовтуватий відтінок.

Андрій БОБАК

Спочатку представники окупаційної кримської влади не визнавали проблеми, однак 4 вересня заявили, що гранично допустима концентрація сірчистого ангідриду в місті та прилеглих селищах перевищила норму. Лише з Армянська довелося евакуювати в санаторії понад чотири тисячі осіб, три чверті з яких – діти. Школи закрили на три тижні.

Українська влада вважає, що викид хімічних речовин на території Криму стався через російських військових, які на тренуваннях нібито обстріляли відстійники відходів титанового і содового заводів.

Минуло два роки, і нещодавно Державна екологічна інспекція у Херсонській області повідомила, що «Титан», який з кінця серпня 2020 року запрацював на повну потужність, продовжує отруювати землю на Херсонщині, адже результати аналізів ґрунту показали перевищення шкідливих речовин у майже 18 разів.

ВАЖЛИВИЙ ЧИ ПРОБЛЕМНИЙ?

«Кримський Титан» — підприємство з виробництва титанової продукції, потужності якого розташовуються в місті Армянську. Рішення про початок будівництва хімічного заводу на півночі Криму було прийнято ще в радянські часи, сам завод запрацював у 1970-ті роки, у зв'язку з гострим дефіцитом у країні двоокису титану, необхідного для багатьох галузей народного господарства. У 2011 році, відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства», Закрите акціонерне товариство було перетворене в Приватне акціонерне товариство. Виробництво діоксиду титану здійснюється за сульфатною технологією. Ільменіт, або титановий шлак, подріб-

Завод «Кримський Титан»

Кислотонакопичувач «Кримського Титану»

нюють, сушать, а потім розкладають у концентрованій сірчаній кислоті. Оброблений діоксид титану висушують і передають на мікроподрібнення, після чого упаковують і відправляють на склад. До теми ільменіту ми повернемося у цій статті нижче.

Після окупації Росією Криму завод відмовився реєструватися як юридична особа в РФ і платити податки на окупованій території Автономної Республіки Крим. Однак у 2015 році Приватне акціонерне товариство було зареєстроване в Києві з назвою «Ukrainian Chemical Products».

До осені 2016 року завод «Кримський Титан» через ланцюжок компаній, частина яких розташована в Євросоюзі, безпосередньо належав українському бізнесменові Дмитру Фірташу, а зараз – його бізнес-оточенню. Через кілька місяців після окупації структура управління «Кримським Титаном» змінилася, повідомляє «Радіо Свобода». На початку червня 2014 року було створено московську компанію ТОВ «Титанові інвестиції». Через місяць вона відкрила своє представництво в Армянську. Засновником і генеральним директором «Титанових інвестицій» став Олександр Ємелін – він працював із Фірташем з початку 2000-х, очолював московське представництво угор-

ського газового трейдера Euronit Kereskedelmi, що належить українському мільярдеру. «Титанові інвестиції» перебували під українськими санкціями з 2016 року.

В ніч з 23 на 24 серпня 2018 року в Армянську стався викид невідомої речовини. 28 серпня окупаційна влада заявила, що ситуація в Армянську «виходить за межі норми», а причиною викидів шкідливої речовини на півночі півострова є спека і тривала відсутність опадів. За попередніми даними досліджень, причиною забруднення стало випаровування вмісту кислотонакопичувача, що використовується «Кримським Титаном».

За даними Міністерства з питань тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб України, підприємство «Кримський Титан» являє собою екологічну загрозу не лише для Криму, а й для Херсонської області.

У 2018 році в інтерв'ю заступник міністра з питань тимчасово окупованих територій Юрій Гримчак розповідав таке: «Завод зупинили. У нас є підозри, що з 23 на 24 серпня сталась аварія на заводі, що призвело до першого викиду цих речовин. Це була перша аварія, вона сталась уночі. Є такі самі підозри, що з 5 на 6 вересня вночі (відбувся) другий

етап такої ж аварії. Ми не маємо доступу до окупованої території. Закон забороняє», – зазначив він.

Також, за його даними, у період від першої до другої аварії норми шкідливих речовин у повітрі, воді та ґрунті не перевищували норму. «Кордон проходить фактично по цьому кислотонакопичувачу, де стояли і наші прикордонники, і наші екологи, й усе це вимірювалось. І хочу вам сказати, що з 24-25 серпня і до 6 вересня норми шкідливих речовин у повітрі, воді і ґрунті не відрізнялись від нормальних, вони були в межах чинних норм. І тільки 6-го вони не стали вище норми, вони почали зростати. Щоб забезпечити дітей, було прийнято рішення вивезти їх», – підкреслив Гримчак.

Крім того, заступник міністра ще раз підкреслив, що завод станом на 9 вересня вже не працював. «Ми публікували знімки заводу за 9 вересня, які показують, що труби не димлять, кількість промислового транспорту зменшилась, особистого транспорту людей, які працюють на цьому заводі, теж зменшилась. Роботи фактично зупинено, завод стоїть», – сказав він.

Голова Херсонської ОДА також тоді повідомляв, що у Херсонській області не було перевищення концентрації шкідливих речовин. У ЗМІ з'явилась інформація, що через викиди хімікатів постраждав 61 український прикордонник.

У Головному управлінні Нацполіції України в Криму і Севастополі вважають, що Росія могла навмисно влаштувати викид хімічних речовин в окупованому Криму з метою дестабілізації ситуації в Херсонській області. У поліції зазначили, що розслідують кримінальне провадження за ч. 1 ст. 241 (забруднення атмосферного повітря) Кримінального кодексу України. Зокрема, правоохоронці розглядають три версії: викид в атмосферу стався у зв'язку з неправильною експлуатацією заводів, розташованих на півночі Криму («Кримський Титан», «Кримський содовий завод» і «Кримський бромний завод»); викид в атмосферу стався через пошкодження резервуарів із відходами на заводах «Кримський Титан», «Кримський содовий завод» і «Кримський бромний завод» під час проведення військових навчань РФ; викид в атмосферу РФ здійснила з метою створення масштабної інформаційної кампанії проти України для дестабілізації ситуації на півдні Херсонської області за допомогою організації стихійних

«Складно повірити, що таке насправді можливо, втім, це – факт. Російська військова промисловість з радянських часів залежить від української сировини. І Україна, незважаючи на пряму воєнну агресію та окупацію військами РФ частини своєї території, продовжує постачати цю сировину російським заводам. По поставки ільменіту й рутилу до Росії тривали в період гарячих бойових дій, коли колони російської військової техніки щодня заходили на територію України, і тривають донині. Найнеприємніше, що здійснює їх не якийсь там непатріотичний олігарх, а, власне, Українська держава...»

митингів не задоволених екологічною ситуацією місцевих жителів з обох боків адмінмежі з вимогами розблокувати дамбу на Північнокримський канал і відновити подачу води в Крим для припинення техногенної катастрофи в регіоні.

Крім того, представник прес-центру Мініборони України Олександр Мотузаник, посилаючись на дані розвідки, заявив, що причина викидів шкідливих речовин у Криму – влучення снарядів у хімічні відстійники під час військових навчань РФ.

У ЗМІ колишній голова Республіканського комітету Автономної Республіки Крим з водогосподарського будівництва та зрошувального землеробства Олександр Лієв пояснив, що «Кримський Титан» – це підприємство, технологічний цикл якого був тісно пов'язаний з Північнокримським каналом. За його словами, раніше дніпровська вода використовувалася в розведених кислотонакопичувачах заводу. Це таке озеро, куди скидаються хімічні відходи. І для того, щоб з нього небезпечно випари не потрапляли в атмосферу, їх постійно мають розбавляти водою. Але через брак води цього не робилося.

«Зараз цей кислотонакопичувач нікуди не подівся, а завод працює. Відсутність води на «Кримському Титані» – це проблема, яка «відкашлюється», в прямому сенсі цього слова, людям, які живуть у районі від Красноперкопська до Генічеська, а може, і до Херсона. Інших заводів, які безпосередньо і дуже залежали б від води, на території Криму немає», – зауважує Олександр Лієв.

ОКУПАНТИ ПРИЗНАЧИЛИ ВИННОГО, УКРАЇНА ЦІЛОДОВОБО МОНИТОРИТИМЕ

Окупанти знайшли, кого покарати за викиди заводу. Вони збираються судити колишнього директора підприємства «Титан» в Армянську за порушення безпечної експлуатації хімічного заводу, що призвело до забруднення повітря і масового захворювання людей.

«Підконтрольна Росії «прокуратура Криму» затвердила обвинувальний висновок у кримінальній справі щодо колишнього директора хімічного заводу в Армянську», – повідомляв Укрінформ. За даними так званої «прокуратури Криму», колишній керівник «Титану» в період з січня 2017 року до вересня 2018 року допустив порушення правил безпечної експлуатації об'єкта розміщення відходів – кислотонакопичувача, що призвело до значного збільшення в ньому концентрації кислотних солей і з'єднань.

«У результаті сталася серія викидів в атмосферу в місті Армянську і селі Перекоп забруднювальних речовин, що призвело до забруднення повітря, а також спричинило масове захворювання мешканців зазначених населених пунктів», – повідомляли в «прокуратурі Криму». Колишнього директора підприємства обвинуватили в скоєнні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 247 Кримінального кодексу Росії (порушення правил поводження з екологічно небезпечними речовинами і відходами, що спричинило забруднення довкілля і з неосторожності масове захворювання людей), ч. 2 ст. 251 Кримінального кодексу Росії (порушення правил викиду в атмосферу забруднювальних речовин або порушення експлуатації установок, споруд та інших об'єктів, якщо ці дії призвели до забруднення чи іншої зміни природних властивостей повітря, що спричинило з неосторожності заподіяння шкоди здоров'ю людини).

У вересні 2020 року Державна екологічна інспекція у Херсонській області повідомила, що «Кримський Титан», який з кінця серпня запрацював на повну потужність, продовжує отруювати землю на Херсонщині. Результати аналізів ґрунту показали перевищення шкідливих речовин у майже 18 разів.

У зв'язку з цим на Херсонщині стаціонарні пости цілодобово в режимі онлайн здійснюватимуть моніторинг довкілля для того, щоб контролювати ситуацію з «Кримським Титаном». Про це 9 жовтня на брифінгу у Херсоні заявив заступник міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Руслан Стрілець.

«З приводу заводу «Титан» – низка доручень, які ми сьогодні дали в

рамках наради, містять ті заходи, які дозволять у подальшому превентивно діяти у разі виявлення якихось індикаторів негативного впливу... Насамперед – забезпечити нормальний, якісний моніторинг. Я попросив долучитися до нашої наради сьогодні представників Харківського інституту екологічних проблем, який перебуває у підпорядкуванні міністерства. Представник повідомив, що є певні рекомендації про те, як і де потрібно встановити стаціонарні пости», – сказав Стрілець.

Він також зазначив, що у ГУ Держпродспоживслужби в Херсонській області є пересувна лабораторія моніторингу навколишнього середовища та впливу хімічних факторів з сучасним обладнанням найкращих виробників, тому сумнівів у тих даних, що вона збирає, не має бути.

ІЛЬМЕНІТ І СХЕМИ

Керівник українського Центру журналістських розслідувань Валентина Самар неодноразово розповідала, що українська влада чудово обізнана про незаконне постачання ільменіту до окупованого Криму.

«Завод ще при будівництві був заточений на український ільменіт, який добувають на родовищах Житомирської області й збагачують для постачання до Криму. За часів президентства Віктора Януковича бізнесмен Дмитро Фірташ сконцентрував у своїх руках контроль практично над повним циклом титанового виробництва: від видобутку на родовищах до виробництва на «Кримському Титані». Закон про вільну економічну зону «Крим» дозволив йому зберегти ланцюжок. Навіть після того, як Європейський Союз запровадив секторальні санкції проти Криму, закривши для судноплавства порти, бізнесу Фірташа це не стосувалося, саме завдяки тому, що в нього є велике лобі в українському уряді та Адміністрації Президента», – каже Самар.

Журналісти-розслідувачі також давно наголошують, що, за даними різних джерел, держава Україна відправляє свій ільменіт не тільки російському Ростеху, а ще й до окупованого Криму – на завод «Кримський Титан». Туди сировина потрапляє вже не через австрійських, а через турецьких посередників.

«Складно повірити, що таке насправді можливо, втім, це – факт. Російська військова промисловість з радянських часів залежить від української сировини. І Україна, незважаючи на пряму воєнну агресію та окупацію військами РФ частини своєї території, продовжує постачати цю сировину російським заводам. Поставки ільменіту й рутилу до Росії тривали в період гарячих бойових дій, коли колони росій-

ської військової техніки щодня заходили на територію України, і тривають донині. Найнеприємніше, що здійснює їх не якийсь там непатріотичний олігарх, а, власне, Українська держава. Яким би божевіллям це не здавалося, але саме державні підприємства здійснюють поставки ільменітового та рутилового концентрату до Росії», – пише Денис Казанський.

ЯК ВПЛИНУТИ НА РОСІЮ

Експерти погоджуються, що після деокупації Криму потрібно заборонити роботу заводу. А зараз треба говорити про факти забруднення та викидів «Титаном» під час міжнародних зустрічей та застосовувати санкції.

Доктор економічних наук Євген Хлобистов переконаний, що долучення України до «Декларації про зацікавленість у сфері зміни клімату за участі корінних народів» могло б дати механізми впливу на Росію у зв'язку з викидами хімічного підприємства «Титан» в Армянську.

«Україна як держава не може впливати на діяльність підприємства «Титан», яке розташовується в Армянську, тому що воно – поза контролем Української держави й українською юрисдикцією. Але якби Україна долучилася до цієї декларації, це був би ще один спосіб впливу на Російську Федерацію щодо виконання нею вимог екологічної безпеки і забезпечення сприятливих умов роботи та функціонування цього підприємства», – наголосив експерт.

Окремі експерти також вважають, що на роботу хімічних підприємств у Криму можуть впливати міжнародні правові акти. Декларація ж могла б мати ключовий вплив на теплоенергетичні підприємства Криму. «Оскільки йдеться про глобальне потепління, ключового значення декларації і саміту ООН можна очікувати від підприємств енергетики. Це не стосується хімічних підприємств. Це стосується незаконного видобутку вуглеців і їх спалювання на двох електростанціях, які працюють у Криму», – пояснює юрист-міжнародник Борис Бабін.

Росія ж, вважає експерт, максимально довго експлуатуватиме підприємство «Титан», не замислюючись про знищення кримської екології і загрозу здоров'ю населення.

Додамо, що всі ці факти потрібно ретельно задокументувати, і не лише поодинокі факти, а все, що стосується знищення об'єктів природно-заповідного фонду державою-окупантом Російською Федерацією, адже через це й погіршується екологія загалом.

1

НА ЧАСІ

ФОТО З ВИКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЙОВОЇ РАДИ УКРАЇНЦІВ КРИМУ ТА СКЛИКАННЯ ІІІ КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ КРИМУ

місто Київ

17 вересня 2020 року

Ми, українці Криму, у зв'язку зі злочинною збройною агресією, що чинить Російська Федерація проти України,

підкреслюючи, що Кримський півострів є невід'ємною частиною суверенної України, який тимчасово окупований Російською Федерацією, засуджуючи політику Російської Федерації, що спрямована на знищення української ідентичності в Криму,

наголошуючи на численних фактах дискримінації української громади, порушення прав вірян Кримської єпархії Православної церкви України (УПЦ), протиправного переміщення, видворення, депортації та інших грубих порушень норм міжнародного гуманітарного права, міжнародного права прав людини, що вчинені та продовжують вчинятися Російською Федерацією проти українців Криму,

беручи до уваги знищення української освіти та культури, лінгвоцид української мови в Криму та загрозу асиміляції української етнічної громади Криму,

усвідомлюючи необхідність підтримки українців Криму в боротьбі за свої права та свободи на окупованому півострові,

усвідомлюючи необхідність формування політичного дискурсу щодо сучасного та майбутнього українців Криму,

продовжуючи традиції національної самоорганізації українців Криму, відновлюючи процес національної самоорганізації українців Криму, розпочатий 1918 року Першим конгресом українських організацій Криму та продовжений 1992 року Всекримським конгресом українців, з метою якнайшвидшого звільнення Криму від окупації, задля забезпечення та реалізації прав українців Криму, їхньої охорони та захисту,

розуміючи свою відповідальність перед громадянами України, що продовжують проживати в умовах окупації Криму, та перед нашими нащадками,

проголошуємо

відновлення діяльності Крайової ради українців Криму.

З метою формування наступного складу Крайової ради українців Криму

скликаємо

ІІІ Конгрес українців Криму.

З метою належної організації підготовки та проведення ІІІ Конгресу українців Криму

утворюємо

Комітет з підготовки та проведення ІІІ Конгресу українців Криму.

Петро Вольвач, Кримська філія Наукового товариства імені Шевченка

Андрій Іванець, ГО «Таврійська гуманітарна платформа»

Сергій Мокренко, ГО «Євромайдан-Крим»

Сергій Ковальський, ГО «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Андрій Щекун, редакція газети «Кримська світлиця»

Артем Хмеловський, ГО «Українська громада Криму»

Володимир Ляшенко, ГО «Союз вимушених переселенців»

Марія Суляліна, ГО «Центр громадянської просвіти «Альменда»

Людмила Щекун, Інформаційна агенція «Голос Криму»

Світлана Кузіна, ГО «Кримська громада»

Павло Лакійчук, ГО «Центр глобалістики «Стратегія ХХІ»

Анатолій Ковальський, член Національної спілки фотохудожників України, член Королівського фотографічного товариства Великобританії

Олена Халімон, письменниця, співавторка книг про тимчасову окупацію Криму «Люди «сірої зони» та «Анатомія російської анексії Криму».

Представники кримчан-ветеранів російсько-української війни:

Віктор Мерзвинський

Артем Артюхов, радник представника Ради ветеранів від Криму Ради ветеранів України при Міністерстві у справах ветеранів України

Сергій Вікарчук, представник Ради ветеранів від Криму Ради ветеранів України при Міністерстві у справах ветеранів України

НЕЗАКОННІ ДІЇ ГОСТЕЙ ІЗ-ЗА КОРДОНУ

ГОСТРЕ ПИТАННЯ

9 листопада 2016 р. в «Академії біоресурсів і користування природою КФУ» відбувся міжнародний науково-практичний семінар «Виш і працедавець – напрямок ефективної співпраці» за участі представників агропромислового комплексу Перу, Московського державного інституту міжнародних відносин, Аграрно-технологічного інституту та Російського університету дружби народів. Кандидат наук в агрономії, член колегії інженерів Перу Кінтанілья Монтоя Глен Феліпе Сантіаго підготував для семінару доповідь «Історична довідка та поточний стан виробництва вина у Перу». Декан факультету харчової промисловості Національного аграрного університету «Ла Моліна» (Перу) Луїс Фернандо заявив, що буде радий подальшій співпраці з «КФУ».

Віталій СОЛОНЧАК

У травні 2017 р. викладачі кафедри документознавства та архівознавства історичного факультету «Таврійської академії КФУ» зустрілися з польськими колегами, які прибули до окупованого Криму для участі у «II міжнародній науково-практичній конференції "Актуальні проблеми документознавства та архівознавства: виклики часу"». У «прес-службі КФУ» зазначили, що гості з Польщі, які прибули до Криму вперше, співпрацюють з Російським державним гуманітарним університетом у Москві та працюють з російськими архівами. Було розкрито ім'я лише одного візитера – співробітника Університету Марії Кюрі-Склодовської (Люблін) Каміля Пеха. Того ж місяця у «КФУ» повідомили про приїзд делегації з США, до якої увійшли представники Центру громадянських ініціатив на чолі з його головою і засновницею Шерон Тенісон, а також громадські активісти, представники бізнесових кіл та викладачі; перед тим делегація відвідала Міжнародний дитячий центр «Артек» і зустрілася з представниками «адміністрації» Сімферополя.

7 червня 2017 р. посол Сирії в РФ Хаддад Ріяд відвідав «КФУ»,

Учасники прес-конференції на тему: «Мова, культура, наука – міст між Кримом і Грецією»
І. Шонус, Г. Антонелос, Д. Мерміга, Л. Банах, квітень 2019 р.

XVII Міжнародна наукова конференція «Лазаревські читання». Причорномор'я: історія, політика, географія, культура» у Севастопольській філії МДУ, вересень 2019 р.

нагадавши про визнання дипломів цього «вишу» в його країні. Також він додав, що робитиме все задля зростання кількості сирійських студентів «КФУ», яких на той час було лише троє – у «медакадемії» та на підготовчому відділенні «академії будівництва та архітектури».

9 серпня 2017 р. «КФУ» відвідали аспіранти та викладачі університету Цінхуа – заснованого у 1911 р. одного з провідних вишів Китаю, випускниками якого, зокрема, є два останні очільники держави – Ху Цзіньтао та Сі Цзіньпін.

8 вересня 2017 р. в «прес-службі КФУ» заявили, що у «виші» в рамках «програми міжнародної академічної мобільності» працюють близько 50 викладачів з Литви, Німеччини, Китаю, Туреччини та території, підконтрольної українському уряду.

6 жовтня 2017 р. кафедру стоматології «медакадемії КФУ» в рамках «міжнародної конференції» відвідали президент Міжнародної федерації стома-

тологів Мішель Арден (професор бельгійського університету, паст-президент Світової федерації стоматологів (FDI), радник Європейського парламенту зі стоматологічної освіти) та колишній студент КДМУ Рашид Ель Абед з ОАЕ, старший викладач ендодонтії в університеті Мохаммед Бін Рашид. На конференції також були присутні гості з Білорусі, Киргизії та Росії.

26 жовтня 2017 р. в «прес-службі КФУ» повідомили, що співробітниця кафедри теоретичної фізики та фізики твердого тіла «фізико-технічного інституту КФУ» Кіра Селезньова взяла участь у Європейській школі з магнетизму – 2017, що відбулася на Корсиці. При цьому було зазначено, що Селезньова, крім російського вченого ступеня кандидата наук, має також європейський вчений ступінь доктора, нещодавно успішно завершила навчання у подвійній аспірантурі – «КФУ» та університету Бордо (Франція), захистивши дисертацію в останньому.

20 грудня 2017 р. генеральний директор австрійської школи бізнесу Blue Danube Business School Герберт Шлайр з Відня провів серію англійських майстер-класів з професійного бізнес-планування для студентів кафедри менеджменту та туристичного бізнесу «гуманітарно-педагогічної академії КФУ» в Ялті. Захід відбувся в рамках міжнародної співпраці «КФУ» з освітніми організаціями близького та далеко кордону.

21 грудня 2017 р. італійський публіцист і громадський діяч, «друг Росії» Джульєтто К'еза (помер 26 квітня 2020 р.), який неодноразово відвідував окупований півострів, розповів кримським ЗМІ, що стане «почесним професором КФУ»: ідею, що виникла після його виступу перед студентами «вишу», підтримало як «керівництво КФУ», так і «глава Криму» Сергій Аксьонов.

На початку лютого 2019 р. в ефірі кримського радіо «директор науково-дослідного центру іс-

У листопаді 2019 р. в «КФУ» організували прибуття на окупований півострів провідних світових вчених – носіїв унікальних знань, які працюватимуть у «виші» над організацією нових наукових шкіл. Зокрема, очікувалося, що реалізувати проект у галузі сільського господарства в Криму буде провідний науковий співробітник Інституту Вулкані (Ізраїль), професор Ріна Каменецькі. Також у «КФУ» планувалося створення новітньої дослідницької лабораторії з нанофотоніки ферит-гранатових плівок і структур для нового покоління квантових пристроїв, очолити яку мав доцент Московського державного університету, запрошений професор Університету Едіт Коуен (Австралія) Володимир Белотелов. Ці плани «в.о. ректора КФУ» Андрій Фалалеев назвав «значною подією у прориві міжнародної блокади півострова».

торії та археології Криму КФУ» Олександр Айбабін розповів, що іноземні вчені продовжують активну співпрацю з окупованим Кримом, незважаючи на міжнародні санкції, обмеження та «гучні антикримські заяви Заходу». Так, наприклад, у січні «КФУ» на конференції приймав представників Сорбонни. Також Айбабін додав, що закордонні колеги мають «деякі проблеми з отриманням віз», однак кримчани допомагають їм «обійти обмеження».

19 квітня 2019 р. в Сімферополі за участі представників кримської «влади» та «КФУ» відбулася прес-конференція на тему: «Мова, культура, наука – міст між Кримом і Грецією», гостями якої стали грецькі науковці – аспірант кафедри мови, філології та культури країн Причорномор'я Університету Фракії ім. Демокрита Деспіна Мерміга та приват-лектор МВС Греції Герасімос Антонелос.

У вересні 2019 р. Балаклаву в рамках міжнародного стажування, яке проводило Російське географічне товариство (РГТ), відвідала делегація студентів та викладачів з Сербії, а також Боснії і Герцеговини; серед її учасників був співробітник Центру РГТ у Сербії, викладач географічного факультету Белградського університету Владан Грбович. Передбачалося, що з окупованого Криму делегація вирушить до Краснодару. Тоді ж під час прес-конференції у Сімферополі «голова кримського регіо-

нального відділення РГТ», «декан географічного факультету Таврійської академії КФУ» Борис Вахрушев розповів, що іноземні вчені відвідують Крим під виглядом звичайних мандрівників і туристів. Втім, офіційних контактів із закордонними науковими організаціями «КФУ» не має через санкційні заборони. Свої коментарі додав приват-доцент Інституту геології Інсбрукського університету (Австрія) Юрій Дублянський: за його словами, керівництво не перешкоджає його візитам до окупованих Росією Криму та Абхазії.

У листопаді 2019 р. майстер-клас з ландшафтного скетчингу для студентів «СДУ» провів викладач Версальської Вищої школи ландшафтного проектування Клод Паск'є, який висловив бажання надалі співпрацювати з «вишем». Тоді ж Севастопольський «інститут біології південних морів» з робочим візитом відвідала делегація факультету фізики індійського університету Аннамалай на чолі з професором Рамадосом Венкатачалапаті та науковим співробітником Гуганатаном Логанатаном; при цьому в «інституті» повідомили, що їхня співпраця з індійськими дослідниками триває другий рік, при цьому проводиться як у Чорному морі, так і в Бенгальській затоці.

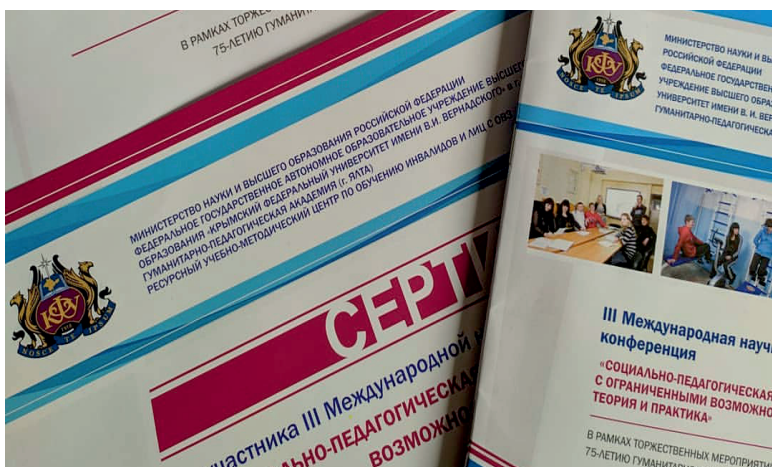
Також у листопаді 2019 р. в «КФУ» організували прибуття на окупований півострів провідних світових вчених – носіїв унікальних знань, які працюватимуть у «виші» над організацією нових наукових шкіл. Зокрема, очікувалося, що реалізовувати проект у галузі сільського господарства в Криму буде провідний науковий співробітник Інституту Вулкані (Ізраїль), професор Ріна Каменецкі. Крім того, у «КФУ» планувалося створення новітньої дослідницької лабораторії з нанофотоники ферит-гранатових плівок і структур для нового покоління квантових пристроїв, очолити яку мав доцент Московського державного університету, запрошений професор Університету Едіт Коуен (Австралія) Володимир Белотелов. Ці плани «в.о. ректора КФУ» Андрій Фалалеев назвав «значною подією у прориві міжнародної блокади півострова».

«ГІБРИДНА ЛЕГАЛІЗАЦІЯ» КРИМСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

У грудні 2018 р. «прес-служба КФУ» повідомила, що заснований ще у 1990 р. «перший науковий журнал університету» «Матеріали з археології, історії та етнографії Таврії», попри міжнародні санкції, було включено до науко-

Міжнародний форум «Крим у світовому науково-освітньому просторі», за словами організаторів, об'єднав 59 держав, студенти яких навчалися і навчаються в «Кримському федеральному університеті», жовтень 2019 р.

метричної бази даних Emerging Sources Citation Index (ESCI), що є частиною Core Collection Web of Science, штаб-квартира якої розташована у Філадельфії (США). Видання, незмінним головою якого є доктор історичних наук Олександр Айбабін, готує «науково-дослідний центр історії та археології Криму КФУ», що виник після російської окупації Криму на базі Кримського відділення Інституту сходознавства АН України, яке очолював той-таки Айбабін. Було заявлено, що до міжнародної редколегії журналу входять провідні історики й археологи Росії, Франції, Німеччини та Угорщини. Видання публікує оригінальні наукові статті з археології, історії та етнографії Криму та Північного Причорномор'я російською, англійською, французькою та німецькою мовами. За словами Айбабіна, внесення журналу до міжнародних списків допоможе значно підвищити статус кримського «університету» в міжнародному рейтингу вишів.

4 лютого 2019 р. у МЗС РФ повідомили, що за тиждень до 5-ї зустрічі керівників російських і німецьких освітніх та науково-дослідних організацій, запланованої на 4-6 лютого в Казані, МЗС та Конференція ректорів вишів Німеччини зажадали «в ультимативній формі» від російської Асоціації провідних університетів завадити участі в заході «в.о. ректора КФУ» Андрія Фа-

лалеева. В російському відомстві нагадали, що форум був одним зі значних заходів у рамках російсько-німецького «перехресного» Року науково-освітніх партнерств 2018-2020 рр., і заявили про намір німецької сторони виключити представників структур Криму як «суб'єкта РФ» з двосторонніх програм співпраці, поклавши на неї всю провину за зрив конференції. Сам Фалалеев повідомив, що форум відбудеться у «дещо іншому форматі», який переглядає кожна сторона-учасниця. З Німеччини на зустріч прибув ректор німецького Технічного університету Ільменау Петер Шарф, який вибачився перед Фалалеевим за позицію МЗС Німеччини. За словами останнього, подібна ситуація щодо участі «КФУ» в міжнародних освітніх заходах сталася вперше.

Також кримські «наукові установи» проводять «всеросійські» та «міжнародні» «науково-практичні конференції» з можливістю заочної участі представників інших країн – Білорусі, Казахстану, Чехії, Польщі, Китаю та ін. На жаль, нагодою користуються й деякі українські вчені.

Легалізуватись у світовому контексті «виші» окупованого Криму намагаються й за допомогою участі своїх представників у міжнародних заходах – зокрема, спортивних. Так, у листопаді 2016 р. викладач «Таврійської академії КФУ» Наталя Царьова здобула перемогу на 5-му Кубку світу з карате-до Шотокан-рю Казе ха в Парижі. На початку липня 2019 р. спортсменки команди Storms «КФУ» посіли друге місце на чемпіонаті Європи-2019 з чирлідінгу, що відбувся у Санкт-Петербурзі: дівчата, що виступали у складі місцевої команди No Limit, поскаржилися, що через санкції не можуть виїжджати на змагання за кордон, хоча пропозиції були. У вересні 2019 р. студент «КФУ», паралімпієць Андрій Гранічка здобув золоту медаль на чемпіонаті світу з плавання у Лондоні, встановивши новий світовий рекорд (1 хв. 27,15 с.) на 100-метровій дистанції. У «прес-службі КФУ» розповіли, що авторство попереднього світового рекорду так само належить кримському спортсмену. Також було повідомлено, що Гранічка отримав квоту на участь у XVI Паралімпійських літніх іграх 2020 р. в Токіо (не відбулися через пандемію коронавірусу).

ВИСНОВКИ

Протягом російської окупації Криму «вищі навчальні заклади» та «наукові установи» окупованого півострова щосили намагаються довести, що не лише не втратили зв'язки зі світовою академічною спільнотою, а й, навпаки, набувають і активно розвивають нові. Міжнародні санкції здебільшого стосуються США та країн ЄС, однак так чи інакше тамтешні студенти, хоч і фактично в поодиноких випадках, потрапляють до кримських «вишів». Ба більше: з цими країнами відбуваються не лише студентські, а й академічні обміни – проте здебільшого їхніми ініціаторами та промоутерами стають тамтешні провідники та симпатки «руського міра» у статусі представників неурядових і некомерційних громадських організацій, яким сприяє російська влада, а учасниками – «закордонні співвітчизники» з російським корінням. Цілком виправданим видається бажання держави-агресора та її сателітів на окупованих

Протягом російської окупації Криму «вищі навчальні заклади» та «наукові установи» окупованого півострова щосили намагаються довести, що не лише не втратили зв'язки зі світовою академічною спільнотою, а й, навпаки, набувають і активно розвивають нові. Міжнародні санкції здебільшого стосуються США та країн ЄС, однак так чи інакше тамтешні студенти, хоч і фактично в поодиноких випадках, потрапляють до кримських «вишів». Ба більше: з цими країнами відбуваються не лише студентські, а й академічні обміни – проте здебільшого їхніми ініціаторами та промоутерами стають тамтешні провідники та симпатки «руського міра» у статусі представників неурядових і некомерційних громадських організацій, яким сприяє російська влада, а учасниками – «закордонні співвітчизники» з російським корінням.

територіях «розвернутися на Схід» (себто до країн Азії) та Латинської Америки: в цьому разі йдеться переважно про співпрацю з країнами, які або мають громадянські конфлікти всередині, або підтримуються дружніми до Кремля авторитарними режимами й перебувають у міжнародній ізоляції, або просто не вбачають нічого страшного в російській збройній агресії проти України та окупації її територій – чи то їм взагалі байдуже, в якій стороні світу розташовується Крим і кому він належить. Спроби «легалізації» кримських «вишів» у світовому контексті відбуваються й за посередництвом участі їхніх представників (здебільшого у складі російських делегацій) у міжнародних заходах, які не мають жодного стосунку до наукової діяльності.

З огляду на ці чинники Українська держава в комплексі дій, спрямованих на звільнення та реінтеграцію своїх територій, окупованих Росією, мусить проводити відповідну «роз'яснювальну роботу» на міжнародному рівні з залученням усіх країн світу, реагувати на спроби вербування закордонних абітурієнтів до «вишів» Криму та ОРДЛО і всіма можливими засобами ставати їм на заваді, сприяти навчанню вітчизняних студентів з цих регіонів на території, підконтрольній українському уряду, й не допускати вступу українських абітурієнтів до «вишів» Криму та ОРДЛО, а також докласти всіх зусиль для унеможливлення тієї чи іншої міжнародної діяльності цих «установ» до цілковитої деокупації регіонів їхнього розташування.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС КРИМУ: КЕРЧ, СІМФЕРОПОЛЬ, ФЕОДОСІЯ, ЯЛТА 1917-1920 РР.

МОВОЮ АРХІВІВ

Продовження

25-26 серпня 1917 р. в Сімферополі під гаслом «Борітеся – поборете» відбувся перший з'їзд представників українських організацій Таврії, який став першим у регіональному масштабі досвідом самоорганізації українців Криму та материкової частини губернії. Активну участь у заході брали представники українських військових гарнізонів Криму, що спричинилися до прийняття низки ухвал національно-демократичного характеру. Так, за допомоги українського офіцерства з'їзд прийняв постанову про скликання Українською Центральною Радою Всеукраїнських Установчих зборів, які мали розв'язати питання державного майбутнього України.

Сергій КОНАШЕВИЧ

На виборах до Всеукраїнських Установчих зборів у листопаді 1917 р. в Сімферопольському гарнізоні українські есери дістали 14,3% (більшовики – 17,1%, мусульмани – 17,1%). На честь проголошення Української Народної Республіки українські організації міста провели маніфестацію, участь у якій узяли військовики та цивільне населення.

У травні 1918 р. за сприяння МЗС Української Держави розпочалося видання україномовної газети «Наш степ» анонімним активістом громади – «дрібним чиновником, людиною без освіти». Незабаром представники німецького окупаційного контингенту закрили газету «за шкідливий напрям»; редакцію довелось перенести до Мелітополя, звідки вона підтримувала зв'язки з кримськими організаціями українців і відображала на своїх шпальтах кримські соціально-економічні та суспільні процеси. Однак газета висловлювалася гостро і щодо тогочасної української влади, за що й була покарана тимчасовим припиненням діяльності. Можливо, видавцем «Нашого степу» в Сімферополі був Євген Ганейзер, котрий особисто привозив з Києва

до Криму кошти для потреб місцевої української преси. Незабаром після свого приходу до влади очільник Кримського крайового уряду Матвій (Сулейман) Сулькевич розпочав переслідування українофільських газет і українських громад.

24 квітня 1918 р. Кримська група Армії УНР увійшла до Сімферополя, однак вже незабаром була змушена залишити Крим через загрозу збройних конфліктів із німецькою армією з огляду на невизначену позицію тогочасного українського уряду, котрий вважав Крим самостійною територіальною одиницею і фактично покинув напризволяще військове з'єднання, якому сам-таки дав наказ захопити Крим задля здобуття Чорноморського флоту.

Як згадував учасник групи Борис Монкевич, «ніде на всій Україні не зустрічали українського війська з таким ентузіазмом, з такими оваціями і з таким захопленням. Президія самоврядування просила довести до відома українського уряду, що населення міста раде буде бачити в себе українську владу. Місцеве на-

селення весь час виявляло свої симпатії українському війську, прохало залишитись, не покидати Криму й обіцяло на випадок боротьби стати на бік запорожців. До Болбочана явились представники громадських організацій, щоб висловити свою приязнь до українського війська і ще раз подякувати за визволення їх від більшовиків. Вони просили передати українському урядові їхнє гаряче бажання, щоб Крим був прилучений до України. При проїзді самоходу Болбочана до міського самоуправління юрба народу так його окружила, що він не міг проїхати. Всі вулиці були заповнені народом, який вийшов проводити запорожців. Багато добровольців вступило тут до частин Кримської групи, але згідно до умов з генералом Кошем прийшлося їх звільнити. Пізніше багато з цих добровольців прибуло з Криму і знову вступили в ряди запорожців».

25 серпня 1918 р. у Сімферополі відбулися загальні збори членів української громади міста й околиць у її приміщенні – будинку № 8 на вулиці Лазаревській. На

Сімферополь, поч. ХХ ст. порядку денному стояли такі питання: інформація і читання затвердженого статуту громади та товариства споживачів «старої» української громади (поки що зміст цього поняття не розкритий), вибори правління громади та складання кошторису її прибутків і видатків на поточний рік. 28-29 серпня «на підставі постанови ініціативного гуртка» там само з дозволу Кримського крайового уряду та німецького коменданта міста відбувся з'їзд усіх українських організацій і партій Криму, який відкрив член виконавчого комітету українських організацій Таврії Митрофан Мальцев.

Сімферополь презентували голова ради місцевої громади Петро Близнюк (обраний писарем з'їзду) та ініціатор Сімферопольського громадського кооперативу Денис Мацько, Ялту – голова ради тамтешньої української громади Павло Горянський та його заступниця Наталія Ярошевська, Севастополь – член ревізійної комісії Українського клубу Максим Муленко та скарбник цього клубу і голова кооперативу Іван Лихонос (обраний головою з'їзду), Євпаторію – товариш голови ради громади Павло Черевченко, Алупку – делегат української громади Йосип Шевченко (обраний заступником голови з'їзду). Було ухвалено одноставно такий порядок денний: доповіді з міст, організація центральної спілки громад, відкриття кооперативів на місцях, культурно-просвітні справи, напрацювання зразкового проекту статуту українських культурно-просвітних громад.

Після цього з'їзд ухвалив відповідні резолюції: передусім – заснувати в Криму українську га-

25 серпня 1918 р. у Сімферополі відбулися загальні збори членів української громади міста й околиць у її приміщенні – будинку № 8 на вулиці Лазаревській. На порядку денному стояли такі питання: інформація і читання затвердженого статуту громади та товариства споживачів «старої» української громади (поки що зміст цього поняття не розкритий), вибори правління громади та складання кошторису її прибутків і видатків на поточний рік. 28-29 серпня «на підставі постанови ініціативного гуртка» там само з дозволу Кримського крайового уряду та німецького коменданта міста відбувся з'їзд усіх українських організацій і партій Криму, який відкрив член виконавчого комітету українських організацій Таврії Митрофан Мальцев.

зету (чомусь російською мовою) та підтримати коштами та літературною працею з боку кримських українських громад видання «Наш степ», яке перебувало в Мелітополі у «безпорадному становищі». Задля поширення національної просвіти українські органи в Криму мали влаштувати курси українознавства, лекції і читання «з ліхтарем» (біоскопом), засновувати осередки «Просвіти», дитячі садки, школи, проводити національні свята тощо – «а краєва рада у Криму щоб завше була до послуг українських організацій, аби допомогти в цих національних справах». Пропонувалося за першої нагоди влаштувати силами громад підготовчі школи для дітей, щоб ті потім вступали до перших класів середніх шкіл з українською мовою навчання; у 1918-1919 навчальному році кожна громада мала влаштувати курси українознавства, української мови, письменства, історії, культури, географії не лише для учнів, а й для дорослих. У дитячі садки мав впроваджуватись український компонент (пісні, ігри і т.ін.), «а де можливо – откривать свої власні садки».

При цьому наголошувалося на необхідності допомоги українським організаціям у впорядкуванні книгозбірень та поліпшенні замовлення і постачання книжок і часописів; крайова рада мала повідомляти організації про становище книжкового ринку та появу нових видань і «організувати в центрі зразкову книгозбірню». Особливу увагу було приділено сценічній

творчості: «Маючи на увазі, що український театр був і є найвищий розвій українського духовного життя, чому повинен він стати на найвищу височину, яка сіє будучого урожаю, культурної ниви життя, а тому слід проводити на місцях театральні справи як можна ширше. Подбать про заснування при кожній громаді власного хору з досвідченим диригентом, в разі потреби всі хори українських громад мають об'єднатись для публічних концертів. В разі потреби до хору можуть бути прийняті хористи на жалування».

З огляду на те, що українські організації, гуртуючись тільки на підставах культурно-просвітніх завдань, не могли задовольнити економічних потреб громадян, було вирішено пропонувати всім українським організаціям Криму заснувати власні національні кооперативи, які були б об'єднані Кримською загальною спілкою кооператорів; за зразок мав бути взятий статут кооперативу Сімферопольської української громади. При цьому до складу Ради спілки кооперативів пропонувалося впровадити представників від Української ради Криму. Загалом при заснуванні українських організацій у Криму з'їзд одноголосно ухвалив брати до уваги статут громади Сімферополя, порадивши взяти його за зразок. На початку жовтня зазначена громада таки розпочала організацію у повіті мережі українських кооперативів – споживчих і сільськогосподарських товариств.

Наостанок було проголошено заснування крайового органу українських організацій Криму з назвою «Крайова українська рада в Криму», яка складалася б з «п'яти членів і одного кандидата» і мала перебувати у Сімферополі, втілюючи у життя всі постанови з'їзду. Обраному складу Крайової ради приписувалося розпочати діяльність 30 серпня.

У вересні рада відрядила до Києва делегацію, яка подала до Українського національного союзу заяву про прийняття до його складу представника від кримських українців. До слова, Союз був в опозиції до гетьмана Павла Скоропадського, уряд якого вживав активних заходів для розбудови громадсько-політичного життя українців Криму. За деякий час було оголошено про заснування Бюро Української крайової ради Криму в Києві, яке розташовувалося в будинку № 39 на вулиці Пушкінській. Бюро очолив Яким Христинич – мічман Військово-морського флоту УНР, котрий у 1917 р. став співзасновником Українського морського клубу в Севастополі та очолив Морський курінь ім. П. Сагайдачного, прибувши на його чолі під час жовтневого перевороту в Петрограді 24 листопада 1917 р. з Севастополя до Києва на захист Української Центральної

Українська Громада в Ялті.
Групою ялтинцев рѣшено організувати „Українську Громаду“. Членами єя можуть быти украинки и украинцы разныхъ обществ, классовъ и партій, признающіе право Украины на національно-политическое самоопредѣленіе. Задачи „Громады“: 1) развитіе національного самосознанія членовъ, 2) пропаганда украинской идеи, 3) поддержаніе тѣсной связи съ украинскими центрами, 4) сношенія съ другими націями южнаго берега Крыма.
Первое собраніе „Громады“ состоится 10-го апрѣля. Принимаютъ записъ заинтересованныхъ и дають объясненія П. І. Горянскій (Дворянская ул., № 10, дача „Дарсанъ“) отъ 5 до 7 ч. и П. Я. Калмыковъ (Набережная, американскій магазинъ).

Повідомлення у кримській пресі про створення Ялтинської української громади. 18.04.1917 р.

З'їзд мукомолів.
СИМФЕРОПОЛЬ, 16. Відкрився таврійський з'їзд мукомолів. Між ними жваво обговорюється питання про приєднання Криму до України. Висловлюється незадоволення урядом. Ліквідація урядової кризи гальмується через брак людей, що бажали б узяти портфель прем'єра. Соломон Крим знов рішучо відмовився од посади прем'єра.
Укр. держ. банк у Криму.
СИМФЕРОПОЛЬ, 16. Тутешні українські діячі розробляють проект одкриття в Криму відділу українського держбанку.

Прилучення до України.
СИМФЕРОПОЛЬ, 18. З'їзд робітників ухвалив постанову на користь прилучення до України. Впорядковуються зібрання з участю ради професійних епілок в сараї організації самооборони.

Публікації в тогочасній пресі.

Ради. У 1918 р. Христинич був державним інспектором продовольчих і земельних справ, комісаром УЦР у Криму; 15 квітня наказом міністра внутрішніх справ УНР був відраджений до Сімферополя для заснування філії Інформаційного бюро МВС УНР, обов'язком якого було поширювати серед населення Криму дані про політику українського уряду, його закони і «взагалі вести там роботу з наближення Криму до України». Вже за часів гетьмана Скоропадського Христинич подав до МЗС Української Держави свій звіт про поїздку до Криму 15 травня 1918 р., в якому зазначив: «Оскільки мені

довелось говорити з політичними діячами Криму, можна зробити висновок, що більшість, особливо класи торговельні, робітничі та городяни, незалежно від національності, стоять на ґрунті української орієнтації. За той недовгий час перебування в Криму з моїх переговорів з політиками краю я виніс таке враження, що коли буде наша добра воля, можна бути впевненим – край забажає федерувати з Україною».

21 вересня 1918 р. у Сімферополі відбувся велелюдний з'їзд представників торговельно-промислових організацій, біржових комітетів, кооперативів, банків,

продовольчих управ, міських голів і представників земських управ. Під час зібрання обговорювалося питання економічної угоди з Україною: на заплановані перемовини було обрано делегатів. Низка ораторів висловилися за цілковите митне об'єднання з Україною.

На початку жовтня 1918 р. Сімферопольська українська громада організувала у повіті мережу українських кооперативів – споживацьких сільськогосподарських товариств.

11 листопада 1918 р. в Сімферополі відбулися загальні збори Крайової української ради в Криму з правом представництва одного делегата від кожної наявної в Криму української організації. На порядку денному мали стояти доповіді з місць, які пропонувалося мати у письмовому вигляді, повідомлення крайової ради, кооперативні, просвітницькі та інші поточні справи, поповнення членів ради та вибори ревізійної комісії. За два дні відбувся з'їзд кримських українців, на якому було висунуто ідею скликання «предпарламенту».

ЯЛТА

18 квітня 1917 р. кримська преса повідомила, що група мешканців Ялти прийняла рішення про заснування місцевої української громади, членами якої могли ставати українці «різних спільнот, класів і партій», котрі визнавали право України на національно-політичне самовизначення. Громада ставила перед собою такі завдання: 1) розвиток національної самосвідомості своїх членів; 2) пропаганда української ідеї; 3) підтримка тісного зв'язку з українськими центрами; 4) налагодження взаємин з представниками інших народів, які мешкали на Південному березі Криму. Перші збори громади були анонсовані на 23 квітня. Запис зацікавлених і надання пояснень проводили Павло Горянський, який очолив громаду, та власник «Американської крамниці» П. Я. Калмыков (ініціали не розшифровані). Консультації проводилися відповідно на дачі «Дарсан» та у названій крамниці.

Того ж року на Зелені свята Українська Центральна Рада розпочала збір коштів на підтримку українського руху. До Українського національного фонду Ялтинська українська громада пожертвувала 75 карбованців «на просвіту на Україні».

3 травня 1917 р. в Ялті відбулося перше в Україні колективне вшанування пам'яті поета і громадського діяча Степана Руданського, на яке зібралось близько 300 мешканців Ялти та околиць. Над могилою був присутній національний прапор, а значна частина молоді була в українському вбранні. Цей захід став маніфестацією українців кримського півдня. У червні громада відкрила бібліотеку-читальню в будівлі чоловічої гімназії.

Влітку-восени 1917 р. в міській пресі активно публікувалися звістки від Ради Ялтинської української громади – зокрема, про збори, на яких обговорювалися поточні справи в Україні загалом і в громаді зокрема, а також читалися лекції з української літератури та історії. У жовтні громада відкрила бібліотеку-читальню в будівлі Гоголівського училища.

Влітку-восени 1917 р. в міській пресі активно публікувалися звістки від Ради Ялтинської української громади – зокрема, про збори, на яких обговорювалися поточні справи в Україні загалом і в громаді зокрема, а також читалися лекції з української літератури та історії. У жовтні громада відкрила бібліотеку-читальню в будівлі Гоголівського училища.

У 1918 р. гетьман Павло Скоропадський доволі скептично оцінював діяльність МЗС Української Держави, що «повело на свій ризик і страх доволі наївну агітацію» в Криму: «Якісь молоді люди в українських строях у Ялті та в довколишніх містечках переконували публіку зроби́тися українцями. Це не мало, звісно, успіху, але й нікому не шкодило».

На початку зими 1918 р. Павло Горянський в умовах «червоного терору» сприяв проведенню виборів до Українських установчих зборів на території півострова. 6 січня він телеграфував до Севастополя комісарові з виборів Юрію Дежур-Журову про складання списків виборців. У Криму вибори відбулися лише деінде – з огляду на терор і арешти з боку ліворадикальних сил за підтримки матросів Чорноморського флоту. 29 січня Горянський повідомив до Севастополя, що вибори відбудуться 2-4 лютого.

Восени 1919 р. Павло Горянський порушував питання про відкриття українського кооперативу в Криму та отримання приміщення для ялтинської громади. Наприкінці літа 1920 р. він зустрівся в Ялті з членами військової делегації УНР до Врангеля, поінформувавши їх про настрої у кримських урядових колах і про становище українського руху на півострові. У своїх тогочасних спогадах український суспільно-політичний діяч Володимир Леонтович коротко описав буття української громади в місті: «За часів Денікіна й Слащова там йшла така нагінка на українців, що громада мусила затаїтися і не збиралася, бо в тих обставинах була неможливою ніяка українська робота. За той час кілька членів громади виїхали з Ялти. Громадяни не мали програми і не уявляли, яку національну роботу в тих обставинах можна і треба було почати. Крим був відрізаний від всієї України; що там діялося – ніхто гаразд не знав. Влада належала чужим людям, з її представниками ні в кого з громадян зв'язку не було».

КРАХ КРИМСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

ЯК ЦЕ БУЛО...

Продовження

Аналогічний стан спостерігався і в кримській партійній організації. На відміну від 1918 р., коли всі члени більшовицької партії втекли з півострова, цього разу Кримський обком РКП(б) намагався залишити власну організацію, яка мала вести в Криму підпільну роботу. Проте зрештою і з цим нічого не вийшло.

Тетяна БИКОВА,
к.і.н., науковий співробітник Інституту історії України НАН України

Знову надамо слово учаснику тих подій Ю. Гавену: «Евакуація радянської влади відбувалася дуже спішно і досить неорганізовано. Завдяки цьому ми не змогли підготувати все необхідне для кримського підпілля. Обкомом було висунуто керівний підпільний колектив в особі тов. М. Бабахана, Ольнера і Шульмана, а в останній момент, перед самою евакуацією, було вирішено залишити в підпіллі ще й тов. Хайкевича, який у цей час був членом і секретарем бюро обласного комітету. Чому обласний комітет зупинився саме на кандидатурах Бабахана, Ольнера, Шульмана і Хайкевича? Ці товариші приїхали до Криму тільки нещодавно і тому не були відомі в Криму як більшовики. Окрім них, штабом Червоної армії був залишений для підпільної роботи член Революційної ради кримської Червоної армії Ахтирський-Мартянов. Тов. Шульман не встиг як слід законспіруватися, а тому евакуювався разом з Червоною армією з Криму і переїхав до Одеси. Члени бюро Кримського обкому Гавен, Шульман і На-

Група кримських підпільників 1918-1920 років з Ю. П. Гавеном. Сидять (справа наліво): Александров (перший), Фридман (другий), Васильєв (третій), Мокроусов (четвертий), Гавен (п'ятий), Кубанцева Емма (шоста), Лисенко Андрій (сьомий), Даярен-Айярли (восьмий).

Юрій Гавен (Ян Ернестович Дауман), у травні-червні 1919 р. — головуєчий Кримського обкому РКП(б), нарком внутрішніх справ і член президії Кримської РНК.

зукін, які вже евакуювалися, на своєму засіданні в Одесі вирі-

шили утворити невеликий осередок кримських працівників в Одесі, яким було доручено створити матеріально-технічну базу для кримського підпілля, встановити зв'язок з Туреччиною. На жаль, залишена в Одесі група кримських працівників (Шульман, Гавен, потім Хайкевич та ін.) це завдання не виконала. Крім того, вона вважала необхідним встановити зв'язки з кримсько-татарською націоналістичною буржуазною організацією Міллі Фірка і провести переговори з її лідерами на предмет залучення їх на наш бік революційної боротьби проти білогвардійської влади. 23 червня білі зайняли Сімферополь. Через кілька днів верхівка партійного підпілля зібралася в Євпаторії і влаштувала нараду, що дозволило Бабахану виїхати на Кавказ, де він залишався близько чотирьох місяців. Таким чином, з трьох осіб у Криму залишилося тільки двоє – Ольнер і Хайкевич. Через тижні три і вони виїхали в Одесу, залишивши кримське підпілля без керівництва. Щоправда, вони хотіли керувати кримським підпіллям з Одеси, але це їм не вдалося, тому що було недоцільно. І в Криму жодного з членів залишеної для керівництва трійки не залишилося. Від серпня аж до листопада (1919 р., – авт.) фактично Кримського обкому не існувало»¹.

Про розклад більшовицьких військ розповідав у спогадах учасник Добровольчої армії, артилерист С. Шидловський: «Акманайська позиція, хоча й мала дріт й окопи, але не являла собою чогось серйозного. Окопи не були глибокими, землянок і бліндажів не було; дріт був в один ряд, до того такий, що (я сам це бачив) якщо штовхнеш ногою один зі стовпчиків, увесь ряд падає. Це була «уявна лінія», а не позиція. Коли ми зайняли Акманайський перешийок, відбулася зміна настроїв як у нас, так і у них, чому – мені залишається незрозумілим. Більшовики не перейшли одразу на наступ, чим дали нам зібратися з силами, у нас після перепочинку з'явилося більше впевненості. З

«Члени бюро Кримського обкому Гавен, Шульман і Назукін, які вже евакуювалися, на своєму засіданні в Одесі вирішили утворити невеликий осередок кримських працівників в Одесі, яким було доручено створити матеріально-технічну базу для кримського підпілля, встановити зв'язок з Туреччиною. На жаль, залишена в Одесі група кримських працівників (Шульман, Гавен, потім Хайкевич та ін.) це завдання не виконала. Крім того, вона вважала необхідним встановити зв'язки з кримсько-татарською націоналістичною буржуазною організацією Міллі Фірка і провести переговори з її лідерами на предмет залучення їх на наш бік революційної боротьби проти білогвардійської влади...»

кожним днем стояння у них дух занепадав, у нас – підіймався. Коли ми опиралися й наступали, то майже не зустрічали жодного опору. Червоні зовсім не виносили атак кавалерії і ніколи її не приймали. Стріляти у них не вміли ані окремі стрілки, ані артилерія, і з тієї кількості патронів і снарядів, які вони випускали, ми зазнавали мінімальних втрат, вони ж від нашого вогню страждали значно більше. Вони брали не якістю, а кількістю. Це були, скоріше, банди, а не війська»².

24 червня 1919 р. радянські частини були змушені покинути Сімферополь, а ще через дві доби в Криму не залишилося жодного червоного загону. Уряд Кримської республіки евакуювався до Нікополя, а потім – у Київ. Кримська Соціалістична Радянська Республіка припинила існування.

1 Там само. – Ф.-П. 150. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 123-127, 181-183, 207-209.

2 Шидловський С.Н. Записки білого офіцера. – СПб, 2007. – С. 27.

НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ДРУКУЮТЬСЯ ІНФОРМАЦІЙНІ ТА АНАЛІТИЧНІ СТАТТІ, РОЗМІЩЕНІ НА САЙТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГЕНЦІЇ «ГОЛОС КРИМУ» [HTTP://VOICECRIMEA.COM.UA/](http://VOICECRIMEA.COM.UA/) – ОФІЦІЙНОГО КРИМСЬКОГО МЕДІА ПАРТНЕРА.

ЦЕЙ НОМЕР ГАЗЕТИ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ВИДАЄТЬСЯ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «УКРАЇНО, НЕ ЗАБУВАЙ! КРИМ В ОКУПАЦІЇ!» ЗА ПІДТРИМКИ ФОНДУ РОЗВИТКУ ЗМІ ПОСОЛЬСТВА США В УКРАЇНІ (05 ЧЕРВНЯ 2020 РОКУ – 05 КВІТНЯ 2021 РОКУ).

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ОКУПОВАНОГО КРИМУ

Окупувавши півострів, Росія розпочала свій наступ на культурну спадщину на території Криму. Оскільки Російська Федерація вважає себе «єдиною владичцею» Кримського півострова, то, на її думку, все, що там розташовується, теж належить їй. І тому право розпоряджатися, а конкретно – знищувати, паплюжити, руйнувати об'єкти культурної спадщини та викривляти на свою користь історію Криму вважає своїм, правомірним. На такі дії з боку Росії неможливо закрити очі. Але виникає доволі логічне запитання – а до яких дій вдається держава Україна, аби зберегти культурну спадщину Криму?

У першому номері Нового 2021 року пропонуємо вам невелике дослідження нашого автора, присвячене державній політиці України щодо захисту культурної спадщини на окупованому Кримському півострові.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідчення про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець

ТОВ «Видавничий дім «Українська культура»

Юридична адреса

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1

Директор

Євген БУКЕТ

Головний редактор

Андрій ШЕКУН

Дизайн та верстка

В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Надруковано:

ФОП Хісамдінов А. Ю.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2021 р.: на 6 місяців - 224,64 грн; на рік - 449,28 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

